

Τα ελληνικά
Πανεπιστήμια, ΤΕΙ και
άλλες εκπαιδευτικές
δομές στις διεθνείς
λίστες ταξινόμησης
(ranking)

Σειρά μελέτες

Σειρά τεχνικές
εκθέσεις/μελέτες, αρ.2
2011

Πίνακας περιεχομένων

Τα ελληνικά πανεπιστήμια, ΤΕΙ και άλλες εκπαιδευτικές δομές στις διεθνείς λίστες ταξινόμησης (ranking)	3
1. Πρόλογος.....	3
2. Εισαγωγή	4
3. Η ελληνική εκπαίδευση στην ταξινόμηση του webometrics.info	4
3.1. Τα ελληνικά πανεπιστήμια στο webometrics.info.....	6
3.2. Τα ελληνικά ΤΕΙ στο webometrics.info	7
3.3. Η ιδιωτική εκπαίδευση στο webometrics.info.....	8
4. Αποτυπώνοντας-συγκρίνοντας-συγκροτώντας μια θεώρηση	9
4.1. Αποτυπώνοντας.....	9
4.2. Συγκρίνοντας	11
4.3. Συγκροτώντας μια θεώρηση	15

Τα ελληνικά πανεπιστήμια, ΤΕΙ και άλλες εκπαιδευτικές δομές στις διεθνείς λίστες ταξινόμησης (ranking)

1. Πρόλογος

Το αν πρέπει κανείς να ασχοληθεί σοβαρά ή όχι με τις διεθνείς λίστες ταξινόμησης είναι ένα αμφιλεγόμενο ζήτημα.

Από τη μια, η ενασχόληση νομιμοποιεί μια συζήτηση που ελέγχεται πολλαπλώς για την επιστημονική της επάρκεια ακόμα και για τη σοβαρότητά της. Από την άλλη, η μη ενασχόληση αφήνει το πεδίο ελεύθερο για πολιτικούς και επικοινωνιακούς χειρισμούς ποικίλων στοχεύσεων.

Η αλήθεια είναι ότι μια ταξινόμηση (ranking) είναι ένα «πιασάρικο» δημοσιογραφικό θέμα που προκαλεί το ενδιαφέρον του κοινού. Η παρατήρηση αυτή οδηγεί αναγκαστικά στο να σκεφτεί κανείς τις αιτίες του ενδιαφέροντος. Αυτές μπορεί να χωριστούν σε «μακρο» και «μικρο».

Οι πρώτες αφορούν το διεθνή ανταγωνισμό για προσέλκυση ξένων φοιτητών, στο βαθμό που αυτή μεταφράζεται σε ένα όλο και σημαντικότερο οικονομικό διακύβευμα. Πέρα όμως από το πρόσκαιρο οικονομικό όφελος κατά τη διάρκεια των σπουδών, ο ανταγωνισμός των μεγάλων κρατών της υδρογείου αφορά πολύ πιο μακροπρόθεσμα και πολυεπίπεδα συμφέροντα που αφορούν πολιτική, οικονομική και πολιτισμική επιρροή και κύρος.

Οι δεύτερες συνδέονται με δύο ανάγκες: μια σοβαρή, την ανάγκη «γνώσης» μιας εξειδικευμένης πραγματικότητας από τους μη ειδικούς με στόχο τη γρήγορη και χωρίς κόπο ενημέρωσή τους και τη συνακόλουθη λήψη σχετικών αποφάσεων, και μια περισσότερο κουτσομπολίστικη, στο πνεύμα της λαϊκής κουλτούρας που προωθείται από τα κυρίαρχα ΜΜΕ. Στην πρώτη, θα άξιζε να σταθούμε στο βαθμό που αντανάκλα το ενίοτε αγωνιώδες ερώτημα: *τι πρέπει να κάνουμε;* Ερώτημα, ανθρωπίνως κατανοητό πλην όμως όπως έχει αποδειχθεί ιστορικά δεν μπορεί να απαντηθεί τουλάχιστον με τρόπο «συνταγής» ή αυτοματοποίησης.

Το επόμενο ερώτημα θα είχε να κάνει με το αν μια λίστα ταξινόμησης όλων των ιδρυμάτων σε παγκόσμιο επίπεδο θα ήταν εφικτή ή όχι. Με άλλα λόγια, αν θα ήταν δυνατόν να βρεθούν εκείνα τα «καλά» κριτήρια που θα αντανάκλασαν με αξιοπιστία την πραγματικότητα του κάθε ιδρύματος. Αυτό δεν το έχουμε ακόμα δει. Εκείνο που γνωρίζουμε είναι, αφενός, την ύπαρξη τουλάχιστον απλοϊκών ταξινομήσεων, με τεράστια όμως παγκόσμια επιτυχία, όπως η πασίγνωστη λίστα της Σαγκάη, αφετέρου, την προσπάθεια δημιουργίας καλύτερων και λιγότερο απλοϊκών λιστών, όπως αυτή του ΟΟΣΑ

(http://www.oecd.org/document/22/0,3746,en_2649_35961291_40624662_1_1_1_1,00.html) ή εκείνη της ΕΕ (http://ec.europa.eu/education/news/news1103_en.htm).

Σε ό,τι μας αφορά, από τη μια, δεν πιστεύουμε στη δυνατότητα δημιουργίας μιας αξιόπιστης ταξινόμησης όλων των ιδρυμάτων στο μέτρο που αυτό θα σήμαινε, αφενός, ότι τα ιδρύματα αυτά θα ήταν ομοειδή ως προς τους στόχους και τις λειτουργίες τους, αφετέρου, οι κοινωνίες και οικονομίες στις οποίες απευθύνονται θα είχαν τις ίδιες ανάγκες. Όμως και οι δύο προϋποθέσεις δεν ισχύουν. Από την άλλη, καταλαβαίνουμε ότι στο μέλλον η εμφάνιση ταξινομήσεων περισσότερο επεξεργασμένων και περίπλοκων θα ενταθεί. Συνεπώς, θα πρέπει να μάθουμε να ζούμε μαζί τους για να μπορούμε να απαντάμε πειστικά στον παραγόμενο επικοινωνιακό και πολιτικό λόγο με τα συμπαρασυρόμενα διακυβεύματά τους, με κεντρικό τον ανταγωνισμό για την προσέλκυση ξένων φοιτητών που αντανακλά πολιτικά, οικονομικά και πολιτισμικά οφέλη για τα κυρίαρχα κράτη υποδοχής

Με βάση τα προηγούμενα, οδηγηθήκαμε στην απόφαση δημοσιοποίησης αυτής της μελέτης.

2. Εισαγωγή

Το τελευταίο διάστημα και με την αναμονή ενός νέου Νόμου για την Ανώτατη Εκπαίδευση στην Ελλάδα βιώνουμε μια γενικευμένη αμφισβήτηση ιδιαίτερα των πανεπιστημίων τόσο από το αρμόδιο Υπουργείο όσο κι από τα ΜΜΕ.

Για παράδειγμα, τα τελευταία δημοσιεύματα περί των «100 καλύτερων πανεπιστημίων» στον κόσμο που δημοσιεύτηκαν στον τύπο στις 11/3/2011 (ενδεικτικά <http://www.tanea.gr/default.asp?pid=2&ct=1&artid=4621931&ml=1>), βρίθουν σχολίων και υπαινιγμών για τα ελληνικά πανεπιστήμια.

Στη συνέχεια θα χρησιμοποιεί και θα αναλυθεί η ταξινόμηση του world ranking universities (<http://www.webometrics.info/>) για τον απλό λόγο ότι περιλαμβάνει το «σύνολο» των αντίστοιχων δομών σε παγκόσμιο επίπεδο, γεγονός που μπορεί να δώσει μια συνολική εικόνα της κατάστασης (στο πλαίσιο της λογικής μιας ταξινόμησης). Συνολικά εμφανίζονται σε αυτή τη λίστα 12.007 ιδρύματα.

3. Η ελληνική εκπαίδευση στην ταξινόμηση του webometrics.info

Σύμφωνα με την τελευταία του έκδοση (2011), τα ελληνικά ιδρύματα εμφανίζουν την ακόλουθη εικόνα.

Ας ξεκινήσουμε από το απρόσμενο στοιχείο: Η ιδιωτική εκπαίδευση υπάρχει, αξιολογείται και εμφανίζεται στις παγκόσμιες ταξινομήσεις.

Στην ταξινόμηση αυτή εμφανίζονται 51 ιδρύματα, εκ των οποίων: 23 Πανεπιστήμια, 16 ΤΕΙ, 10 ιδιωτικές δομές και 2 στρατιωτικές ακαδημίες.

Πίνακας 1: Παγκόσμια κατάταξη ελληνικής ανώτατης εκπαίδευσης (2011)					
A/A	Θεσμός	Παγκόσμια Κατάταξη	Είδος Ιδρύματος	Απόλυτο Παγκόσμιο Καλύτερο %	Στο καλύτερο παγκόσμιο %
1	Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	340	ΑΕΙ	2,83	3
2	Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	407	ΑΕΙ	3,39	5
3	Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών	430	ΑΕΙ	3,58	5
4	Πανεπιστήμιο Κρήτης	631	ΑΕΙ	5,26	7
5	Πανεπιστήμιο Πατρών	685	ΑΕΙ	5,71	7
6	Πανεπιστήμιο Αιγαίου	920	ΑΕΙ	7,66	10
7	Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	978	ΑΕΙ	8,15	10
8	Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	1047	ΑΕΙ	8,72	10
9	Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	1151	ΑΕΙ	9,59	10
10	Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης	1306	ΑΕΙ	10,88	15
11	Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	1639	ΑΕΙ	13,65	15
12	Πανεπιστήμιο Πειραιά	1745	ΑΕΙ	14,53	15
13	ΤΕΙ Θεσσαλονίκης	1809	ΤΕΙ	15,07	20
14	Πολυτεχνείο Κρήτης	1904	ΑΕΙ	15,86	20
15	Ιόνιο Πανεπιστήμιο	2060	ΑΕΙ	17,16	20
16	Αγροτικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	2179	ΑΕΙ	18,15	20
17	ΤΕΙ Λάρισας	2183	ΤΕΙ	18,18	20
18	ΤΕΙ Αθήνας	2436	ΤΕΙ	20,29	25
19	ΤΕΙ Κοζάνης	2505	ΤΕΙ	20,86	25
20	Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	2648	ΑΕΙ	22,05	25
21	Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	2652	ΑΕΙ	22,09	25
22	ΤΕΙ Κρήτης	2768	ΤΕΙ	23,05	25
23	ΤΕΙ Πειραιά	2970	ΤΕΙ	24,74	25
24	ΤΕΙ Σερρών	3111	ΤΕΙ	25,91	1/3
25	Πάντειο Πανεπιστήμιο	3403	ΑΕΙ	28,34	1/3
26	ΤΕΙ Πατρών	3530	ΤΕΙ	29,40	1/3
27	ΤΕΙ Καβάλας	3852	ΤΕΙ	32,08	1/3
28	Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	4094	ΑΕΙ	34,10	
29	Χαρικόπειο Πανεπιστήμιο	4316	ΑΕΙ	35,95	
30	ΤΕΙ Ηπείρου	4368	ΤΕΙ	36,38	
31	City Liberal Studies	4553	Ιδιωτική Εκπαίδευση	37,92	
32	ΤΕΙ Μεσολογγίου	4557	ΤΕΙ	37,95	
33	ΤΕΙ Λαμίας	5797	ΤΕΙ	48,28	
34	ΤΕΙ Χαλκίδας	5893	ΤΕΙ	49,08	
35	Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών	6809	ΑΕΙ	56,71	
36	American School of Classical Studies in Athens	7144	Ιδιωτική Εκπαίδευση	59,50	
37	Ελληνική Στρατιωτική Ακαδημία (Hellenic Army Academy)	7162	Ανώτατη Στρατιωτική Ακαδημία	59,65	
38	Alba Graduate Business School	7487	Ιδιωτική Εκπαίδευση	62,36	
39	ΤΕΙ Ιονίων Νήσων	8001	ΤΕΙ	66,64	
40	Athens Information Technology	8402	Ιδιωτική Εκπαίδευση	69,98	

41	ΑΣΠΑΙΤΕ	8541	ΤΕΙ	71,13	
42	American College of Thessaloniki	9076	Ιδιωτική Εκπαίδευση	75,59	
43	New York College	9206	Ιδιωτική Εκπαίδευση	76,67	
44	Πανεπιστήμιο Κεντρικής Ελλάδας	9371	ΑΕΙ	78,05	
45	American Farm School Thessaloniki	9801	Ιδιωτική Εκπαίδευση	81,63	
46	Διεθνές Ελληνικό Πανεπιστήμιο	9810	ΑΕΙ	81,70	
47	University of Indianapolis Athens	10093	Ιδιωτική Εκπαίδευση	84,06	
48	ΤΕΙ Καλαμάτας	10818	ΤΕΙ	90,10	
49	Ελληνική Ναυτική Ακαδημία (Hellenic Naval Academy)	11444	Ανώτατη Στρατιωτική Ακαδημία	95,31	
50	College Year in Athens	11712	Ιδιωτική Εκπαίδευση	97,54	
51	American College of Greece	11835	Ιδιωτική Εκπαίδευση	98,57	

Με βάση την ταξινόμηση μπορεί κανείς να προβεί σε μερικές πρώτες παρατηρήσεις:

1. 27 στα 50 ιδρύματα βρίσκονται στο καλύτερο 1/3 της παγκόσμιας εκπαίδευσης
2. 12 από τα 27 καλύτερα βρίσκονται στο καλύτερο 15% της παγκόσμιας εκπαίδευσης
3. Στο καλύτερο 1/3 του παγκόσμιου χάρτη βρίσκονται 18 από τα 23 πανεπιστήμια και 9 από τα 16 ΤΕΙ
4. 12 στα 12 ιδρύματα που βρίσκονται στο καλύτερο 15% είναι πανεπιστήμια
5. Υπάρχουν ΤΕΙ που βρίσκονται υψηλότερα κάποιων ΑΕΙ, όχι όμως των 12 καλύτερων
6. Κανένα ίδρυμα της ιδιωτικής εκπαίδευσης δεν περιλαμβάνεται στο καλύτερο 1/3.

3.1. Τα ελληνικά πανεπιστήμια στο webometrics.info

Προχωρώντας σε μια λεπτομερέστερη ανάλυση, τα ελληνικά πανεπιστήμια:

1. Ένα πανεπιστήμιο, το ΕΜΠ, βρίσκεται στο καλύτερο 3% του κόσμου
2. Δύο πανεπιστήμια, ΑΠΘ και ΕΚΠΑ, βρίσκονται στο καλύτερο 5% του κόσμου
3. Δύο πανεπιστήμια, Κρήτης και Πατρών, βρίσκονται στο καλύτερο 7% του κόσμου
4. Τέσσερα πανεπιστήμια, Αιγαίου, Μακεδονίας, Ιωαννίνων και ΟΠΑ, βρίσκονται στο καλύτερο 10% του κόσμου
5. Συνολικά, και με εξαίρεση τα τρία τελευταία ιδρύματα της λίστας, τα ελληνικά πανεπιστήμια εντάσσονται στο καλύτερο 36% του κόσμου.

Πίνακας 2: Παγκόσμια κατάταξη ελληνικής ανώτατης εκπαίδευσης (πανεπιστήμια) 2011						
A/A θέση μεταξύ ΑΕΙ	A/A απόλυτη θέση	Θεσμός	Παγκόσμια Κατάταξη	Είδος Ιδρύματος	Απόλυτο Παγκόσμιο Καλύτερο %	Στο καλύτερο παγκόσμιο %
1	1	Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	340	ΑΕΙ	2,83	3
2	2	Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	407	ΑΕΙ	3,39	5
3	3	Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών	430	ΑΕΙ	3,58	5
4	4	Πανεπιστήμιο Κρήτης	631	ΑΕΙ	5,26	7
5	5	Πανεπιστήμιο Πατρών	685	ΑΕΙ	5,71	7
6	6	Πανεπιστήμιο Αιγαίου	920	ΑΕΙ	7,66	10
7	7	Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	978	ΑΕΙ	8,15	10
8	8	Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	1047	ΑΕΙ	8,72	10
9	9	Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	1151	ΑΕΙ	9,59	10
10	10	Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης	1306	ΑΕΙ	10,88	15
11	11	Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	1639	ΑΕΙ	13,65	15
12	12	Πανεπιστήμιο Πειραιά	1745	ΑΕΙ	14,53	15
13	14	Πολυτεχνείο Κρήτης	1904	ΑΕΙ	15,86	20
14	15	Ιόνιο Πανεπιστήμιο	2060	ΑΕΙ	17,16	20
15	16	Αγροτικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	2179	ΑΕΙ	18,15	20
16	20	Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	2648	ΑΕΙ	22,05	25
17	21	Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	2652	ΑΕΙ	22,09	25
18	25	Πάντειο Πανεπιστήμιο	3403	ΑΕΙ	28,34	1/3
19	28	Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	4094	ΑΕΙ	34,10	
20	29	Χαρικόπειο Πανεπιστήμιο	4316	ΑΕΙ	35,95	
21	35	Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών	6809	ΑΕΙ	56,71	
22	44	Πανεπιστήμιο Κεντρικής Ελλάδας	9371	ΑΕΙ	78,05	
23	46	Διεθνές Ελληνικό Πανεπιστήμιο	9810	ΑΕΙ	81,70	

3.2. Τα ελληνικά ΤΕΙ στο webometrics.info

Προχωρώντας σε μια λεπτομερέστερη ανάλυση, τα ελληνικά ΤΕΙ:

Πίνακας 3: Παγκόσμια Κατάταξη ελληνικής ανώτατης εκπαίδευσης (ΤΕΙ) (2011)						
A/A θέση μεταξύ ΑΕΙ	A/A απόλυτη θέση	Θεσμός	Παγκόσμια Κατάταξη	Είδος Ιδρύματος	Απόλυτο Παγκόσμιο Καλύτερο %	Στο καλύτερο παγκόσμιο %
1	13	ΤΕΙ Θεσσαλονίκης	1809	ΤΕΙ	15,07	20
2	17	ΤΕΙ Λάρισας	2183	ΤΕΙ	18,18	20
3	18	ΤΕΙ Αθήνας	2436	ΤΕΙ	20,29	25
4	19	ΤΕΙ Κοζάνης	2505	ΤΕΙ	20,86	25
5	22	ΤΕΙ Κρήτης	2768	ΤΕΙ	23,05	25
6	23	ΤΕΙ Πειραιά	2970	ΤΕΙ	24,74	25
7	24	ΤΕΙ Σερρών	3111	ΤΕΙ	25,91	1/3
8	26	ΤΕΙ Πατρών	3530	ΤΕΙ	29,40	1/3
9	27	ΤΕΙ Καβάλας	3852	ΤΕΙ	32,08	1/3
10	30	ΤΕΙ Ηπείρου	4368	ΤΕΙ	36,38	
11	32	ΤΕΙ Μεσολογγίου	4557	ΤΕΙ	37,95	
12	33	ΤΕΙ Λαμίας	5797	ΤΕΙ	48,28	
13	34	ΤΕΙ Χαλκίδας	5893	ΤΕΙ	49,08	
14	39	ΤΕΙ Ιονίων Νήσων	8001	ΤΕΙ	66,64	
15	41	ΑΣΠΑΙΤΕ	8541	ΤΕΙ	71,13	
16	48	ΤΕΙ Καλαμάτας	10818	ΤΕΙ	90,10	

1. Το υψηλότερα ταξινομημένο ΤΕΙ είναι εκείνο της Θεσσαλονίκης
2. Μαζί με το ΤΕΙ Λάρισας βρίσκονται στο καλύτερο 20% του κόσμου
3. Άλλα τέσσερα ΤΕΙ (Αθήνας, Κοζάνης, Κρήτης, Πειραιά), βρίσκονται στο καλύτερο ¼ του κόσμου
4. Τρία ακόμα ΤΕΙ βρίσκονται στο καλύτερο 1/3 του κόσμου (Σερρών, Πατρών και Καβάλας)
5. Με εξαίρεση τα τρία τελευταία, τα υπόλοιπα ΤΕΙ βρίσκονται στο καλύτερο 50% του κόσμου.

3.3. Η ιδιωτική εκπαίδευση στο webometrics.info

Προχωρώντας σε μια λεπτομερέστερη ανάλυση, η ελληνική (;) ιδιωτική εκπαίδευση:

1. Με εξαίρεση 1 δομή (City Liberal Studies), καμιά άλλη δεν βρίσκεται στο καλύτερο 50% του κόσμου

A/A θέση μεταξύ ΑΕΙ	A/A απόλυτη θέση	Θεσμός	Παγκόσμια Κατάταξη	Είδος Ιδρύματος	Απόλυτο Παγκόσμιο Καλύτερο %	Στο καλύτερο παγκόσμιο %
1	31	City Liberal Studies	4553	Ιδιωτική Εκπαίδευση	37,92	
2	36	American School of Classical Studies in Athens	7144	Ιδιωτική Εκπαίδευση	59,50	
3	38	Alba Graduate Business School	7487	Ιδιωτική Εκπαίδευση	62,36	
4	40	Athens Information Technology	8402	Ιδιωτική Εκπαίδευση	69,98	
5	42	American College of Thessaloniki	9076	Ιδιωτική Εκπαίδευση	75,59	
6	43	New York College	9206	Ιδιωτική Εκπαίδευση	76,67	
7	45	American Farm School Thessaloniki	9801	Ιδιωτική Εκπαίδευση	81,63	
8	47	University of Indianapolis Athens	10093	Ιδιωτική Εκπαίδευση	84,06	
9	50	College Year in Athens	11712	Ιδιωτική Εκπαίδευση	97,54	
10	51	American College of Greece	11835	Ιδιωτική Εκπαίδευση	98,57	

Τέλος, οι δύο στρατιωτικές ακαδημίες βρίσκονται ιδιαίτερα χαμηλά στην παγκόσμια κατάταξη.

4. Αποτυπώνοντας-συγκρίνοντας-συγκροτώντας μια θεώρηση

4.1. Αποτυπώνοντας

Με βάση τα στοιχεία του παγκόσμιου ranking δεν φαίνεται να στοιχειοθετείται ούτε η συλλήβδην επίθεση κατά της ελληνικής ανώτατης εκπαίδευσης ούτε τα δηκτικά σχόλια αστέρων και μη των MME.

Με μια ψύχραιμη ανάλυση φαίνεται ό,τι εκείνο που ουσιαστικά λείπει από το ελληνικό πλαίσιο είναι ένα «κάτω όριο». Όμως αυτό δεν αφορά μόνο το συγκεκριμένο πλαίσιο είναι εγγενές χαρακτηριστικό της ελληνικής κοινωνίας, συμπεριλαμβανομένου του πολιτικού κόσμου και των MME.

Επίσης, με μια ακόμα ψύχραιμη ανάλυση, φαίνεται ό,τι η ελληνική κοινωνία αρέσκεται να ζει σε μύθους και φαντασιώσεις, σε ένα εικονικό περιβάλλον. Βέβαια, τα σχετικά με το άρθρο 16 του Συντάγματος και τη ντε φάκτο παραβίαση του δεν επιβεβαιώνουν τελικά παρά την περιεργή σχέση που υπάρχει μεταξύ ελληνικής κοινωνίας και ελληνικής νομοθεσίας.

Παρόλα αυτά είναι αλήθεια ότι κανένα ελληνικό πανεπιστήμιο δεν βρίσκεται στα 100 πρώτα, ούτε καν στα 200 ή 300 πρώτα. Είναι αυτό ένα σκάνδαλο ή μια αποτυχία;

Προφανώς, εδώ λείπει ένα μέτρο σύγκρισης: *ως προς τι θα έπρεπε να γίνεται κατανοητή η θέση των ελληνικών ιδρυμάτων;*

Το ερώτημα είναι σοβαρό και χρήζει διερεύνησης.

Το να θέλει κανείς να είναι πρώτος ή έστω ανάμεσα στους πρώτους, το να μην είναι ικανοποιημένος με το καλύτερο 3 ή 5 ή 10% του κόσμου, το να θέλει να είναι στο 1% υποδηλώνει πρόθεση και επιθυμία, στοιχείο αξιολογίας. Όμως, το πέρασμα από την επιθυμία στην υλοποίηση απαιτεί στρατηγική συνεπώς ορθολογικοποίηση. Είναι λοιπόν απαραίτητη η αξιολόγηση της θέσης ταξινόμησης με κάποια ορθολογικού τύπου κριτήρια. Ποια θα μπορούσαν να είναι αυτά;

Ας πούμε ότι ένας λογικός δείκτης θα ήταν η σύγκριση της θέσης ενός ιδρύματος με την αντίστοιχη θέση της Ελλάδας ως προς το ακαθάριστο εθνικό της προϊόν, στο μέτρο που το Πανεπιστήμιο θεωρείται άμεσα συνδεδεμένο με την αγορά, την ανάπτυξή της και της ανάγκες της. Με άλλα λόγια ένα («καλό») Πανεπιστήμιο δεν μπορεί παρά να αντανακλά το κοινωνικό του συγκείμενο και της ανάγκες (ή την ανάπτυξη) της οικονομίας στο πλαίσιο της οποίας λειτουργεί.

Ένας δεύτερος δείκτης θα ήταν η σύγκριση της θέσης ενός ιδρύματος με την κατά κεφαλήν δαπάνη ανά φοιτητή, στο βαθμό που αυτό συνδέεται άμεσα με την ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης, τόσο σε επίπεδο υποδομών όσο και σε επίπεδο κατάλληλου προσωπικού.

Ας δούμε αυτά τα στοιχεία.

1. Ελληνικό ΑΕΠ και ταξινόμηση ελληνικών ιδρυμάτων

Σύμφωνα με τα διεθνή δεδομένα η Ελλάδα βρίσκεται:

- Κατά το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (στοιχεία του 2010) στην 31^η θέση παγκοσμίως σε σύνολο 181 κρατών (ή στο καλύτερο 18% του κόσμου)
- Κατά την Παγκόσμια Τράπεζα (στοιχεία του 2009) στην 27^η θέση παγκοσμίως σε σύνολο 185 κρατών (ή το καλύτερο 15%)
- Κατά τη CIA World Factbook (στοιχεία του 2010) στην 32^η θέση παγκοσμίως σε σύνολο 191 κρατών (ή στο καλύτερο 17%)

(πηγή: http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_GDP_%28nominal%29)

Με βάση τα στοιχεία αυτά θα μπορούσε κανείς να προβεί στην αρχική εκτίμηση ότι τα ιδρύματα που βρίσκονται στο καλύτερο 15 - 20% αντανakλούν τη θέση της χώρας στην παγκόσμια κατάταξη. Αντίθετα, από τη μια, τα ιδρύματα που βρίσκονται στο καλύτερο 15% πετυχαίνουν καλύτερη ταξινόμηση σε σχέση με την ταξινόμηση της χώρας, κι από την άλλη, τα ιδρύματα πάνω από το καλύτερο 20% πετυχαίνουν χειρότερη ταξινόμηση.

2. Κόστος ανά φοιτητή και ταξινόμηση ελληνικών ιδρυμάτων

Αν όμως κανείς ανατρέξει στο κόστος ανά φοιτητή θα διαπιστώσει κάποια ενδιαφέροντα στοιχεία. Πράγματι, σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΟΣΑ¹, η Ελλάδα καταλαμβάνει την προτελευταία θέση (στοιχεία του 2004) σε σύνολο 30 χωρών (με τελευταία την Πολωνία)², με 4.843 ευρώ ανά φοιτητή. Ο μέσος όρος των χωρών του ΟΟΣΑ, στο συγκεκριμένο πίνακα ήταν 9.613 ευρώ. Συνεπώς, η ελληνική χρηματοδότηση αντιστοιχούσε στο 50,4% του μέσου όρου των χωρών του ΟΟΣΑ.

Βέβαια, θα μπορούσε κάποιος να υποθέσει ότι αυτή η κατάταξη αφορά τις πλέον αναπτυγμένες χώρες του κόσμου και συνεπώς υπερτονίζει την ελληνική υποχρηματοδότηση. Αυτό όντως είναι πιθανόν, όμως αν κάποιος λάβει υπόψη του αυτή την εκδοχή δεν μοιάζει ορθολογική η απαίτηση για βελτίωση της ελληνικής κατάταξης στην παγκόσμια λίστα των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Τέλος, ενδιαφέρον έχει το γεγονός ότι η Ελλάδα δεν προσκόμισε στοιχεία ούτε στην τελευταία έκδοση του ΟΟΣΑ ούτε στην αντίστοιχη της ΟΥΝΕΣΚΟ³.

¹ OCDE, 2007, Regards sur l'Éducation 2007 les indicateurs de l'OCDE, Paris, p.456.

² Στον σχετικό πίνακα τρεις χώρες δεν έχουν στοιχεία (Καναδάς, Λουξεμβούργο και Τουρκία).

³ OECD, 2010, Highlights from Education at a Glance 2010, Paris.

UNESCO, 2010, Global education digest 2010. Comparing Education Statistics Across the World, Paris.

4.2. Συγκρίνοντας

Ως τώρα, εξετάστηκε η ελληνική περίπτωση έτσι όπως αποτυπώνεται μέσα από μια σειρά στοιχείων. Στη συνέχεια θα γίνει προσπάθεια σύγκρισης. Το ερώτημα και πάλι έγκειται με ποια κριτήρια γίνεται η επιλογή των χωρών σύγκρισης με την Ελλάδα. Θεωρώντας κεντρικό κριτήριο την ανάπτυξη της οικονομίας έτσι όπως εμφανίζεται στο ΑΕΠ μιας χώρας, ξεκινήσαμε από αυτό. Έτσι, αρχικά απομονώθηκαν τρεις ευρωπαϊκές χώρες που έχουν σχετικά μεγαλύτερο ΑΕΠ από την Ελλάδα και τρεις με σχετικά μικρότερο. Ας δούμε ποιες είναι αυτές:

Πίνακας 4α: Κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή συνδεδεμένες με αυτή ευρωπαϊκές χώρες με σχετικό ΑΕΠ ως προς το ελληνικό			
Χώρες	Θέση στην κατάταξη του ΔΝΤ	Θέση στην κατάταξη της Παγκόσμια Τράπεζα	Θέση στην κατάταξη της CIA
Πολωνία	22	21	
Σουηδία		22	
Νορβηγία	25	24	25
Αυστρία	26	23	26
Ελλάδα	31	27	32
Δανία	32	29	31
Φιλανδία	36	34	36
Πορτογαλία	37	36	37
Ιρλανδία			42

Και στις τρεις ταξινομήσεις η Νορβηγία και η Αυστρία είναι οι ευρωπαϊκές χώρες με το πλησιέστερο μεγαλύτερο ΑΕΠ ως προς το ελληνικό. Η τρίτη χώρα σε μια ταξινόμηση είναι η Πολωνία και σε μια άλλη η Σουηδία.

Όσον αφορά τις πλησιέστερες στο ελληνικό ΑΕΠ ευρωπαϊκές χώρες με ελαφρώς μικρότερο ΑΕΠ είναι η Φιλανδία και η Πορτογαλία. Η Δανία εμφανίζεται να έχει σε δύο ταξινομήσεις μικρότερο ΑΕΠ και σε μια μεγαλύτερο ΑΕΠ από την Ελλάδα. Τέλος σε μια ταξινόμηση εμφανίζεται και η Ιρλανδία.

Στη συνέχεια έχει ενδιαφέρον να δει κανείς τις δαπάνες ανά φοιτητή των χωρών που εμφανίζονται στον πίνακα 4^α. Με αυτό το σκεπτικό δημιουργήθηκε ο επόμενος πίνακας.

Με βάση τα στοιχεία του πίνακα 5^α φαίνεται ότι όλες οι ευρωπαϊκές χώρες που έχουν είτε σχετικά μεγαλύτερο είτε σχετικά μικρότερο ΑΕΠ από την Ελλάδα εμφανίζουν δαπάνες ανά

φοιτητή από 38,41% (Πορτογαλία) έως 190,01% (Σουηδία) μεγαλύτερες από τις αντίστοιχες ελληνικές. Η μόνη εξαίρεση αποτελεί η Πολωνία στην οποία οι δαπάνες ανά φοιτητή υπολείπονται 21.10% από τις αντίστοιχες ελληνικές.

Πίνακας 5α: Δαπάνες ανά φοιτητή (2004)		
Χώρες	Δαπάνες ανά φοιτητή (2004)	% δαπανών ως προς τις αντίστοιχες ελληνικές (2004)
Πολωνία	3.821	78,90
Σουηδία	14.045	290,01
Νορβηγία	12.987	268,16
Αυστρία	12.089	180,35
Ελλάδα	4.843	100,00
Δανία	13.185	272,25
Φιλανδία	10.829	223,60
Πορτογαλία	6.703	138,41
Ιρλανδία	8.843	182,59

Με βάση αυτά τα στοιχεία, μπορεί πλέον κανείς να δει αναλυτικότερα την ταξινόμηση των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης των συγκεκριμένων χωρών.

Πίνακας 6α: Παγκόσμια κατάσταση ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης σε επιλεγμένες χώρες (2011)															
Χώρες	Σύνολο ιδρυμάτων	Ιδρύματα						Σύνολο ιδρυμάτων στο καλύτερο 10%	% ιδρυμάτων στο σύνολο του καλύτερου 10%	Ιδρύματα				Σύνολο ιδρυμάτων στο καλύτερο 1/3	% ιδρυμάτων στο σύνολο του καλύτερου 1/3
		στο καλύτερο 1%	στο καλύτερο 2-3%	στο καλύτερο 4-5%	στο καλύτερο 6-7%	στο καλύτερο 8-10%	στο καλύτερο 11-15%			στο καλύτερο 16-20%	στο καλύτερο 21-25%	στο καλύτερο 26-33,33%			
Πολωνία	269	0	0	6	1	11	18	6,69	5	5	13	17	58	21,56	
Σουηδία	42	1	5	6	0	2	14	33,33	7	2	3	3	29	69,05	
Νορβηγία	55	2	1	1	0	2	6	10,91	6	2	8	3	25	45,55	
Αυστρία	66	0	4	1	4	0	9	13,64	2	2	3	4	20	30,30	
Ελλάδα	50	0	1	2	2	4	9	18,00	3	5	6	4	27	54,00	
Δανία	60	1	3	1	3	0	8	13,33	2	0	0	3	13	21,67	
Φιλανδία	50	1	2	4	1	1	9	18,00	2	3	1	9	24	48,00	
Πορτογαλία	75	0	5	1	1	6	13	17,33	8	5	2	5	33	44,00	
Ιρλανδία	37	0	1	3	2	2	8	21,62	0	1	0	3	12	32,43	

Με βάση τα στοιχεία του πίνακα 6^α, φαίνεται ότι το ποσοστό των ελληνικών δημόσιων ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης υπολείπεται μόνο του αντίστοιχου σουηδικού όσον αφορά την ένταξή τους στο καλύτερο 1/3 της παγκόσμιας κατάταξης. Σε μια πιο ελιτίστικη σύγκριση, στο καλύτερο 10%, τα ελληνικά δημόσια ανώτατα ιδρύματα υπολείπονται με σαφήνεια των σουηδικών και με μικρή διαφορά των ιρλανδικών. Ενώ εξασφαλίζουν το ίδιο ποσοστό με εκείνο του Φιλανδίας.

Μπορεί λοιπόν κανείς να υποστηρίξει ότι με βάση τη σύγκριση με ευρωπαϊκές χώρες παρεμφερούς ΑΕΠ, τα ελληνικά δημόσια ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης βρίσκονται σε αξιοσημείωτη θέση. Αν σε αυτήν τη σύγκριση συνυπολογιστούν τα οικονομικά δεδομένα του πίνακα 5^α τότε θα μπορούσε να επιχειρηματολογήσει κάποιος ότι τα ελληνικά δημόσια ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης καταφέρνουν τη συγκεκριμένη κατάταξη ξεκινώντας οικονομικά από δυσχερέστερη έως πολύ δυσχερέστερη θέση.

Παρόλα αυτά, τα ελληνικά, κυρίως, πανεπιστήμια βρίσκονται υπό την πίεση ισχυρότατων πιέσεων και κριτικής. Συνεπώς, για να προσπαθήσει κανείς να την καταλάβει θα πρέπει να κάνει μια, καταρχάς, παράδοξη σύγκριση. Να συγκρίνει τα ελληνικά ιδρύματα με τα αντίστοιχα των ισχυρότερων χωρών της Ευρώπης και του κόσμου. Στη συνέχεια θα γίνει κι αυτή η σύγκριση. Έτσι, η Ελλάδα θα συγκριθεί με τις χώρες: ΗΠΑ, Γερμανία, Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιταλία και Ισπανία.

Πίνακας 4β: Τα μεγάλα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι ΗΠΑ και η Ελλάδα ως προς την παγκόσμια θέση τους με βάση το ΑΕΠ τους			
Χώρες	Θέση στην κατάταξη του ΔΝΤ	Θέση στην κατάταξη της Παγκόσμια Τράπεζα	Θέση στην κατάταξη της CIA
ΗΠΑ	1	1	1
Γερμανία	4	4	4
Γαλλία	5	5	5
Ηνωμένο Βασίλειο	6	6	6
Ιταλία	7	7	7
Ισπανία	12	9	12
Ελλάδα	31	27	32

Παράλληλα, ο επόμενος πίνακας δίνει τις δαπάνες ανά φοιτητή των εν λόγω κρατών.

Πίνακας 5β: Δαπάνες ανά φοιτητή (2004)		
Χώρες	Δαπάνες ανά φοιτητή (2004)	% δαπανών ως προς τις αντίστοιχες ελληνικές (2004)
ΗΠΑ	19.464	401,90
Γερμανία	10.613	219,14
Γαλλία	9.238	190,75
Ηνωμένο Βασίλειο	7.614	157,22
Ιταλία	6.688	138,10
Ισπανία	8.121	167,69
Ελλάδα	4.843	100,00

Με βάση τα στοιχεία του πίνακα 5^α, όλες οι χώρες παρουσιάζουν δαπάνες ανά φοιτητή από 38,10% (Ιταλία) έως 301,90% (ΗΠΑ) μεγαλύτερες από την Ελλάδα.

Στη συνέχεια, ο επόμενος πίνακας δίνει πληροφορίες με την αναλυτική κατάταξη των ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης των συγκεκριμένων κρατών.

Πίνακας 6β: Παγκόσμια κατάσταση ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης σε επιλεγμένες χώρες (2011)															
Χώρες	Σύνολο ιδρυμάτων	Ιδρύματα στο καλύτερο					Σύνολο ιδρυμάτων στο καλύτερο 10%	% ιδρυμάτων στο σύνολο του καλύτερου 10%	Ιδρύματα στο καλύτερο					Σύνολο ιδρυμάτων στο καλύτερο 1/3	% ιδρυμάτων στο σύνολο του καλύτερου 1/3
		1%	2-3%	4-5%	6-7%	8-10%			11-15%	16-20%	21-25%	26-33,33%			
ΗΠΑ	2.878	73	64	65	59	81	342	11,88	177	178	182	285	1164	40,44	
Γερμανία	331	4	29	17	10	5	65	19,64	8	13	18	38	142	42,90	
Γαλλία	433	0	6	6	13	17	42	9,70	31	24	19	27	143	33,03	
Ηνωμένο Βασίλειο	218	9	14	19	15	16	73	33,49	18	16	11	14	132	60,55	
Ιταλία	165	2	8	14	9	9	42	25,45	15	5	3	4	69	41,81	
Ισπανία	158	1	14	14	10	6	45	28,48	8	3	7	7	70	44,30	
Ελλάδα	50	0	1	2	2	4	9	18,00	3	5	6	4	27	54,00	

Με βάση τα στοιχεία του πίνακα 6^β, φαίνεται ότι το ποσοστό των ελληνικών δημόσιων ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης υπολείπεται μόνο του αντίστοιχου του Ηνωμένου Βασιλείου όσον αφορά την ένταξή τους στο καλύτερο 1/3 της παγκόσμιας κατάταξης. Σε μια πιο ελιτίστικη σύγκριση, στο καλύτερο 10%, τα ελληνικά δημόσια ανώτατα ιδρύματα παρουσιάζουν καλύτερο ποσοστό από το αντίστοιχο της Γαλλίας και των ΗΠΑ.

Αν σε αυτήν την ούτως ή άλλως οριακή σύγκριση, συνυπολογιστούν τα οικονομικά δεδομένα του πίνακα 5^β τότε θα μπορούσε να επιχειρηματολογήσει κάποιος ότι τα ελληνικά δημόσια ιδρύματα ανώτατης εκπαίδευσης καταφέρνουν τη συγκεκριμένη κατάταξη ξεκινώντας οικονομικά από δυσχερέστερη έως πολύ δυσχερέστερη θέση.

Με βάση τα προηγούμενα στοιχεία, αναρωτιέται κανείς γιατί τόση αρνητική κριτική για τα ελληνικά πανεπιστήμια;

4.3. Συγκροτώντας μια θεώρηση

Είναι προφανές ότι τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν κρύβουν εκπλήξεις. Το ζητούμενο είναι η κατανόησή τους με στόχο, αφενός, την τεκμηρίωση διαφορετικών μοντέλων, αφετέρου, τη συγκρότηση κατάλληλων στρατηγικών.

Το βασικό ερώτημα παραμένει *‘το γιατί γίνεται μια ταξινόμηση και ποιο είδος ποιότητας προωθούν; Υπάρχουν τουλάχιστον τρεις εκδοχές.*

Πρώτον, αν ο στόχος είναι η συγκεκριμενοποίηση της αριστείας τότε το μόνο ποσοστό που έχει νόημα είναι το καλύτερο 1% ενώ το καλύτερο 20, 25 ή 33% δεν έχει νόημα. Έτσι, για παράδειγμα, οι ΗΠΑ, έχοντας 73 ιδρύματα στα καλύτερα 120 του κόσμου (1%), καθίσταται πρότυπο και κυρίαρχο κέντρο αριστείας, στοιχείο που συνάδει τόσο με τις ανάγκες της οικονομίας της (πρώτο ΑΕΠ στον κόσμο) όσο και με στόχους που αρμόζουν στη μοναδική υπερδύναμη του πλανήτη. Παρόλα αυτά, το συγκεκριμένο μοντέλο φαίνεται να κρύβει τεράστιες εσωτερικές ανισότητες. Πράγματι, με βάση τα στοιχεία της κατάταξης ένα μεγάλο τμήμα των πολλών ιδρυμάτων του ταξινομείται χαμηλά έως πολύ χαμηλά.

Δεύτερον, αν ο στόχος δεν είναι τόσο ελιτίστικός και η στόχευση προσδιορίζεται στην εκπαίδευση μιας διευρυμένης ελίτ που υπερβαίνει το εθνικό πλαίσιο αλλά λόγω της παγκοσμιοποίησης μπορεί να εξυπηρετεί και τις ανάγκες μιας μεγάλης εθνικής οικονομίας τότε η θεώρηση του καλύτερου 10% μπορεί να πάρει ξαφνικά νόημα. Σε αυτήν την περίπτωση, οι ΗΠΑ παύουν πια να είναι πρότυπο με μόλις 11,88% των ιδρυμάτων τους στο καλύτερο 10% του κόσμου. Αντίθετα το Ηνωμένο Βασίλειο με 1 στα 3 ιδρύματά του στο καλύτερο 10% εμφανίζεται ως το περισσότερο αξιόπιστο. Με αυτόν τον τρόπο, διασφαλίζεται η παγκόσμια προσοχή στο εκπαιδευτικό του σύστημα ανώτατης εκπαίδευσης, συνεπώς μετατρέπεται σε ενδιαφέροντα πόλο έλξης φοιτητών από όλο τον πλανήτη.

Τρίτον, για χώρες με περιορισμένο ΑΕΠ, συνεπώς περιορισμένες δυνατότητες της οικονομίας τους και με συγκριτικά χαμηλή χρηματοδότηση της ανώτατης εκπαίδευσης, το

ζητούμενο θα μπορούσε να είναι η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη διάχυση της υπάρχουσας γνώσης και η ικανοποιητική εκπαίδευση μιας σημαντικής μερίδας του πληθυσμού της. Σε αυτήν την περίπτωση, η ένταξη στο καλύτερο 1/3 της παγκόσμιας κατάταξης να έχει ισχυρό νόημα. Σε αυτήν την εκδοχή, η περίπτωση της Ελλάδας μπορεί να είναι άξια προσοχής τόσο για χώρες με ανάλογο ΑΕΠ όσο και για τις ισχυρότερες χώρες του κόσμου.

Το ενδιαφέρον θα ήταν να διερευνούσε κανείς τι θα συνέβαινε αν σε χώρες όπως η Ελλάδα, η ανώτατη εκπαίδευση υπεραπόδιδε σε σχέση με την υπαρκτή λειτουργία της οικονομίας και τις ανάγκες της. Θα δοθούν δύο ενδείξεις:

Πρώτον, στο πλαίσιο μιας εν εξελίξει έρευνας με θέμα τη Διεπιστημονικότητα στο Πανεπιστήμιο⁴, συνεντευξιαζόμενος καθηγητής του μεταπτυχιακού προγράμματος «Επιστήμη και Τεχνολογία των Πολυμερών» στο οποίο συμμετέχουν τα Τμήματα Επιστήμης των Υλικών, Φυσικής, Χημείας και Χημικών Μηχανικών του Πανεπιστημίου Πατρών, αναφέρει: «Θα έπρεπε να έχουν [οι φοιτητές μας] καλύτερη τύχη, αλλά δεν υπάρχουν εταιρείες στην Ελλάδα, δεν υπάρχουν ...οι περισσότεροι [φοιτητές] κυνηγάνε τίποτα *post-doc*, αλλά και πάλι μετά αυτά τελειώνουν μετά από μερικά χρόνια.[...], αλλά από ότι έχω δει (στην βιομηχανία) στους περισσότερους λένε ότι είναι *over qualified*. Έχουν περισσότερα προσόντα από ότι χρειάζονται και θέλουν να τους πάρουν με τον βασικό μισθό και κάτι τέτοια».

Δεύτερον, και ως απόρροια του πρώτου, η συνέχεια είναι η Ελλάδα να (ξανα)βιώνει ένα συνεχώς εντεινόμενο κύμα φυγής στο εξωτερικό «υπερεκπαιδευμένων» νέων⁵ το οποίο αναδεικνύεται τόσο από έρευνες όσο κι από το ενδιαφέρον του έντυπου τύπου. Βέβαια, σε μια ουμανιστική-οικουμενική θεώρηση η εν λόγω φυγή δεν αποτελεί μείζον πρόβλημα. Αντίθετα, σε μια πραγματιστική θεώρηση, από τη φυγή αυτή κερδίζουν οι μεγάλες οικονομίες του πλανήτη, στην περίπτωσή μας κυρίως οι ευρωπαϊκές, οι οποίες με μηδενικό κόστος εκμεταλλεύονται την επένδυση που έκανε η Ελλάδα στη νέα της γενιά. Βέβαια, θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς ότι αυτό οφείλεται στην αποτυχία της χώρας να συνδέσει κατά τρόπο αρμονικό την οικονομία της με τις παρεχόμενες σπουδές. Η αιτίαση αυτή δεν είναι αθεμελίωτη. Όμως, θα έπρεπε να γίνει παραδεκτό ότι αυτή η αποτυχία οφείλεται επίσης και στις πίεση που δέχεται η Ελλάδα, ή χώρες όπως η Ελλάδα, μέσω πολλαπλών διαδικασιών «εναρμόνισης» ή «συντονισμού» που εκφράζονται από συστήματα μιας, ενιαίας και γραμμικής αξιολόγησης είτε σε ευρωπαϊκό επίπεδο (πχ. Διαδικασία της Μπολόνια, μεθοδολογία ENQA) είτε σε παγκόσμιο επίπεδο (πχ. η παγκόσμια λίστα ταξινόμησης που παρουσιάζεται σε αυτήν την εργασία ή η λίστα της Σαγκάη ή του TIMES, κτλ).

Ουσιαστικά, αυτές οι παραδειγματικές εκδοχές δεν υποδηλώνουν παρά αυτό που μας λέει η εξειδικευμένη βιβλιογραφία: ότι η έννοια της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση είναι

⁴ Μελέτη των διαδικασιών παραγωγής της επιστημονικής-ακαδημαϊκής γνώσης: από τη μονοεπιστημονικότητα στη διεπιστημονικότητα των πανεπιστημιακών σπουδών, Πρόγραμμα Καραθεοδωρή, Πανεπιστήμιο Πατρών (2010-2012).

⁵ Λαμπριανίδης Λ. 2011, Επενδύοντας στη φυγή: η διαρροή επιστημόνων από την Ελλάδα την εποχή της παγκοσμιοποίησης.

μάλλον μια πολύ «σχετική έννοια»⁶. Μάλιστα αυτοί οι συγγραφείς στην ανάλυσή τους για τη σχέση μεταξύ της ποιότητας και των προτύπων στην ανώτατη εκπαίδευση προσδιορίζουν τέσσερις διαφορετικές πτυχές για την έννοια της ποιότητας: Ποιότητα ως αριστεία (*as excellence*), Ποιότητα ως εστίαση στον στόχο (*as fitness for purpose*), Ποιότητα ως ανταποδοτική αξία (*as value for money*) και Ποιότητα ως μετασχηματισμό (*as transformation*).

Κατά συνέπεια, σε επίπεδο στρατηγικής, κάθε χώρα έχει να διαλέξει μεταξύ δύο μοντέλων, με δυνητικά άπειρες ενδιάμεσες παραλλαγές. Από τη μια, ένα μοντέλο «αριστείας», κι από την άλλη, ένα μοντέλο «συστημικής προσέγγισης». Στο πρώτο, η λογική είναι με απλά λόγια ότι «ο πρώτος είναι τα πάντα ενώ ο δεύτερος δεν αξίζει τίποτα». Ή διαφορετικά, η βαρύτητα πέφτει στη δημιουργία και στήριξη ιδρυμάτων-κέντρων αριστείας ενώ η εσωτερική ενότητα του συστήματος ανώτατης εκπαίδευσης περιθωριοποιείται ή ακόμα χειρότερα αμφισβητείται η ίδια η ύπαρξη ενός συστήματος και γίνεται λόγος για (μεμονωμένες) εκπαιδευτικές δομές. Στο δεύτερο, η λογική έγκειται στη διασφάλιση ενός ικανοποιητικού μέσου επιπέδου όπου οι ακραίες τιμές δεν θα απέχουν μεταξύ τους και οι όποιες παρεμβάσεις θα αφορούν το όλον, ως σύστημα, κι όχι τις επιμέρους μονάδες του.

Είτε αναφερθεί κανείς στο έργο των Harvey και Green είτε στα δύο διαφορετικά μοντέλα το πρώτο που θα έπρεπε να παραδεχθεί είναι ότι η ενιαία παγκόσμια κατάταξη δεν έχει νόημα! Θα έπρεπε να γίνουν τουλάχιστον τόσες όσες και οι πιθανές κατηγοριοποιήσεις της ποιότητας⁷. Ουσιαστικά εδώ ξανατίθεται κατά τρόπο που υποδηλώνει ιστορική παλινδρόμηση το ερώτημα αν μπορεί η παγκόσμια ανάπτυξη (και σε επίπεδο εκπαίδευσης) να τοποθετηθεί σε μια ευθεία γραμμή όπου στην κορυφή της θα βρίσκονταν οι πιο προηγμένες χώρες και στο τέλος της οι πλέον βραδυπορούσες. Με άλλα λόγια επανερχόμαστε στην επιχειρηματολογία του Theodore W. Schultz και στις ιδέες του *περί της οικονομικής αξίας της εκπαιδύσεως*⁸. Κι όμως, είχαμε την εντύπωση ότι η κριτικές που δέχθηκε αυτή η θεώρηση, από το τέλος της δεκαετίας του '60 και μετά, είχε οδηγήσει στην τελική της απόρριψη. Κι όμως, σήμερα την βλέπουμε κυρίαρχη. Η αλήθεια είναι ότι σε αυτήν εμπεριέχεται ιδέες που συνδέονται με συγκεκριμένες χώρες για τις οποίες είναι και πολλαπλώς προσοδοφόρα. Από την άλλη, είναι σαφές ότι πρόκειται για μια θεώρηση βαθειά επηρεασμένη από τον κοινωνικό δαρβινισμό. Κι όπως είναι γνωστό η πιο γνωστή ιστορικά ακραία εκδήλωση του δεν είναι άλλη από το ναζισμό.

⁶ Harvey L., Green D. (1993). "Defining quality", *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 18(1): 9-34.

⁷ Χωρίς να γίνει αναφορά σε διάφορα παράδοξα των λιστών ταξινόμησης όπως: α) ουσιαστικά λίστες όπως εκείνη της Σαγκάη δεν μετρούν παρά το μέγεθος του ιδρύματος, β) σε τέτοιου είδους λίστες έχουν προνομιακή μεταχείριση τα αγγλόφωνα ιδρύματα (και οι αγγλόφωνες δημοσιεύσεις των μελών του), συνεπώς εκείνο που μετριέται δεν είναι η ποιότητα του ιδρύματος αλλά η (δεδομένη) κυριαρχία της αγγλικής γλώσσας, γ) ένα ίδρυμα με ιατρική σχολή έχει ντε φάκτο καλύτερη θέση από ένα άλλο που δεν έχει ιατρική και έχει ανθρωπιστικές σπουδές, για τον απλούστατο λόγο ότι η ιατρική έχει πολλές δημοσιεύσεις, κτλ.

⁸ Schultz Th.W., 1972, *Η οικονομική αξία της εκπαιδύσεως*, εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα.

Κλείνοντας, θα μπορούσε να ρωτήσει κανείς: *μα είναι τόσο καλή η πραγματικότητα της ελληνικής ανώτατης εκπαίδευσης και δεν χρειάζεται αλλαγές;*

Η απάντηση έχει πολλά επίπεδα.

- η σύγκριση πρέπει να οριστεί ως προς τι. Αυτό ουσιαστικά προδίδει είτε την ανυπαρξία εθνικής επιλογής είτε την εγκατάλειψη του ισχύοντος μοντέλου, αν παραδεχθεί κανείς ότι υπάρχει κάτι τέτοιο, και την υιοθέτηση ενός νέου με την παράλληλη επιλογή νέων κατάλληλων κριτηρίων
- η βελτίωση είναι και επιθυμητή και αέναη όμως συνδέεται με συγκεκριμένες προϋποθέσεις που βρίσκονται σε σχέση και αναφορά με το οικονομικό συγκείμενο
- είναι προφανές ότι άλλες οι ανάγκες βελτίωσης των ιδρυμάτων που βρίσκονται στο καλύτερο 5 ή 10% και άλλες εκείνων που καταλαμβάνουν τις τελευταίες θέσεις
- τέλος, η τεκμηριωμένη στοιχειοθέτηση «κάτω ορίου» κρίνεται κομβική.